

cumhuriyet ilahiyat dergisi 20, sy. 1 (Haziran 2016): 581-582

Cumhuriyet theology journal 20, no. 1 (June 2016): 581-582

✽ Doktora Tez Özetleri / Ph.D. Dissertation Abstracts ✽

**Demir, Abdullah. "Ebû İshâk Zâhid es-Saffâr'ın Kelâm Yöntemi".
Doktora tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas
2014.**

Demir, Abdullah. "The Kalâm Method of Abû Ishâq al-Zâhid al-Şaffâr".
PhD. Dissertation, Cumhuriyet University Graduate School of Social Sci-
ences, Sivas/Turkey 2014.

Abdullah DEMİR*

ÖZ

Ebû İshâk İbrâhim ez-Zâhid es-Saffâr, Mâtürîdî kelâm anlayışının önemli bir temsilcisidir. O, Mâtürîdîliğin ortaya çıktığı sosyokültürel çevre olan Mâverâünnehir bölgesinin Buhara şehrinde, takriben 450/1058 yılında doğdu, öğrenimini burada tamamladı ve Merv şehrine sürgüne gönderilinceye kadar Buhara Hanefî âlimlerinin reisi olarak anıldı. Sürgün dönüşü Buhara'da 534/1139 yılında vefat etti. Bu çalışmada, onun kelâm yöntemi konu edildi. Giriş bölümünde; araştırmanın konusu, önemi, amacı, yöntemi ve kaynakları hakkında bilgi verildi. Saffâr'ın yaşamını sürdürdüğü Mâverâünnehir bölgesinin V. (XI.) ve VI. (XII.) yüzyıllardaki siyasî, sosyoekonomik ve ilmî durumu ile bölgede varlık gösteren din, mezhep ve felsefî akımların etkinlikleri birinci bölümde tespit edildi. İkinci bölümünde onun hayatı, ilmî kişiliği, eserleri ve atf yaptığı kaynaklar belirlendi. Son bölümde ise Saffâr'ın kelâm yöntemi tanımlanmaya çalışıldı. Bunun için onun günümüze ulaşan *Telhîşü'l-edille li-kaavâ'idî't-tevhîd* ve *Risâle fi'l-keâm* adlı kelâm eserleri tahlil edilerek öncelikle itikadî konularda akla değer vermeyi ve gerektiğinde fikrî tartışmalara girmeyi savunan kelâm ilmine bakışı ve kelâm müdâfaası tespit edildi. Daha sonra bilgi teorisi kapsamına giren bilginin tanımı, imkânı, kaynakları ve bilgi türleri hakkındaki görüşleri ile savunduğu ve eleştirdiği bilgi anlayışları belirlendi. Ayrıca onun kelâm yöntemini ortaya koyabilmek adına aklın ve naklin bilgisel değeri konusuna bakışı ele alındı. Zira bu husus, mütekellimlerin ve İslâm mezheplerinin yöntemlerinde belirleyicidir. Son olarak görüşlerini

* Yrd. Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Kelâm Anabilim Dalı.
Assistant Professor, Cumhuriyet University, Faculty of Theology, Department of Kalâm.
Sivas/Turkey (abdullahdemir@cumhuriyet.edu.tr).

temellendirirken ve savunurken Saffâr'ın kullandığı istidlâl türleri belirlendi ve örneklerle tanıtıldı.

ANAHTAR KELİMELER: Mâtürîdîlik, Ebû İshâk İbrâhîm b. İsmâîl ez-Zâhid es-Saffâr, *Telhîşü'l-edille li-ğavâ'idi't-tevhîd*, Kelâm Metodu, Kelâm Müdâfaası, Bilgi Teorisi, Akıl-Nakil İlişkisi.

ABSTRACT

Abû İshâq İbrâhîm al-Zâhid al-Şaffâr is one of the important representatives of the Kalâm thought of the Ḥanafî-Mâtürîdî School. He was born in A.H. 450/ C.E. 1058 in Bukhara that is one of the city of Transoxiana/Mawara al-nahr where Maturidi School has been emerged around this socio-cultural environment. He completed his education and served as a leader (rais/ *şadr*) of the Hanafite scholars there until he was exiled to the city of Marv. Upon his return from exile, he passed away in Bukhara in A.H. 534/ C.E. 1139. The present study aims to determine his method in Kalâm. The introduction outlines the subject, significance, purpose, method and sources of the research. In this study, it was employed a method that focuses on a person in which he/she is examined with his/her views and thoughts by taking into account his/her socio-cultural factors. By doing this, the first chapter of this study deals with the political, socio-economic and scientific situation in Transoxiana, and the activities of diverse religions, sects and philosophical schools in this region in A.H. V-VI/C.E. XI-XII. In the second chapter, it studies al-Şaffâr's life, scientific personality, works as well as the sources that he made references to in his works in detail. In the third chapter, the kalâm method of al-Şaffâr has been tried to be determined. For this purpose, it analyzes his extant works, *Talkhîş al-adilla li-qawâ'id al-tawhîd* and *Risâlah fî al-kalâm* and elaborates first at his defense of the Kalâm that gives a great importance to reason ('aql) and to intellectual debates, if necessary, in theological issues. Then it explores his theory of knowledge with his ideas on the definition, possibility, sources and types of knowledge, and the epistemological understandings he defended or criticised. Furthermore, to determine his Kalâm method, it evaluates his approach towards the value of 'aql and naql (*Qur'ân-Ḥadîth*) as sources of knowledge. Since this issue is a distinctive tool for unveiling the kalâm methods of different mutakallims and Muslim sects. Finally, it finds out the types of *istidlâl*, meaning inference of one thing from the other that he used when he argues and defends his views, and illustrates with examples.

KEYWORDS: Mâturidism, Abû İshâq İbrâhîm b. İsmâ'îl Zâhid al-Şaffâr al-Bukhârî, *Talkhîş al-adilla li-qawâ'id al-tawhîd*, Method of the Kalâm, Defense of the Kalâm, Theory of knowledge, 'Aql and Naql.